

CULTURA & ESPECTACLES

Reunió de cors ferits a Viladrau

Ricardo Darín protagonitza la nova pel·lícula de José Luis Cuerda

Premis Ruyra i Folch i Torres

Lluís Hernández Sonali i Francesc Gisbert guanyen els guardons

Roger de Flor, assassinat, segons les pintures murals del Saló de Cròniques de l'Ajuntament de Barcelona, obra de Josep Maria Sert ■ JOSEP LOSADA

L'estudiós Ernest Marcos fa una història dels almogàvers que introdueix el punt de vista de l'enemic, especialment a partir del cronista de Bizanci Paquimeres

Almogàvers sense èpica

Antoni Aira
BARCELONA

Els almogàvers li deuen al cronista reial Ramon Muntaner una èpica que encara sedueix un sector ampli de l'opinió pública del nostre país. Roger de Flor i la resta de la Companyia dels almogàvers tenen gràcies a ell la consideració d'herois dignes de l'edat homèrica, ja que va ser bàsicament ell qui va conjurar el perill que passessin a formar part de la història universal de la infà-

mia com a botxins dels seus propis aliats. Ara, per primera vegada, un autor català ha elaborat una síntesi completa d'aquesta història que beu de les fonts catalanes, gregues i franques.

El professor Antoni Rubió i Lluch, primer historiador modern de la dominació catalana a Grècia, i el seu deixeble Lluís Nicolau d'Olwer, són referents obligats per a Ernest Marcos, l'autor d'*Almogàvers. La història* (L'Esfera dels Llibres). D'ells reconeix el tre-

ball de les fonts catalanes i bizantines, i en això els ha imitat.

Amb aquest estudi, l'autor posa en evidència un Muntaner profundament compromès amb la visió catalana de la història. Però en certa manera també el descarrega de responsabilitat quan defensa que "ell va engendrar l'epopeia, però que aquesta l'han fet els moderns, tot i que el cronista dibuixa herois amb ombres, especialment personatges com Rocafort, amb qui

tenia una molt mala relació personal". De fet, la recepció que el Romanticisme i la Renaixença van fer de Muntaner va ser heroitzant i mitificadora, sempre amb l'excepció de Rubió i Lluch, que treballava amb les fonts gregues i franques.

El llibre de Marcos aporta una visió de conjunt on el punt de vista de l'enemic és seriosament tingut en compte. Aporta complexitat a la història de la Companyia catalana, que és massa esquemàtica en l'obra de

Muntaner. I bàsicament perquè Paquimeres, l'historiador principal de referència de Marcos, escriu molt properament als esdeveniments que explica, a diferència de Muntaner, que ho fa molts anys després, poc abans de morir, en el context de les memòries de tota una vida.

"Paquimeres no escrivia sota la influència d'un partit, com li passava a Muntaner, sinó que considerava tots els catalans igual de desastrosos pels seus inte-

ressos", assegura Marcos. Això aporta un retrat molt detallat de les grans tensions internes que existien dins la Companyia. Igualment, el relat del cronista de Bizanci inclou personatges a la història que en l'obra de Muntaner no eren més que simples figurants.

Així és com descobrim un noble aragonès anomenat Ferran Eiximenis d'Arenós, que en el relat de Paquimeres és tot un personatge amb una idea política pròpia. Segons això, Eixi-

menis va tenir un paper molt important en la disputa del lideratge de la Companyia enfront de Roger de Flor. I igualment seria un competidor, primer de Berenguer d'Entença i després de Bernat de Rocafort, al final de l'aventura.

Les lluites internes

Les lluites internes pel poder, les intrigues i els fets contats fil per randa fan que la figura dels almogàvers i els seus caps guanyin en complexitat, amb l'aportació d'estudiosos estrangers que s'han ocupat d'aquests personatges històrics. De fet, gràcies a les fonts gregues, Marcos matisa les figures dels tres grans protagonistes tradicionals de la història: Rocafort, Entença i Roger de Flor. Una aportació clau del llibre, perquè tots tres guanyen en complexitat i esdevenen més polítics. Perquè, de fons, la història dels almogàvers ens descriu un relat amb una gran dimensió política en el context de la seva època.

La figura de l'almogàver no experimenta un gran canvi, però el relat de Paquimeres és més ric en atrocitats. Marcos ja adverteix d'entrada que ni Roger de Flor ni Bernat de Rocafort ni Berenguer d'Entença ni cap altre comandament de primera fila no eren almogàvers. I aquesta distinció és bàsica si tenim present que els almogàvers es movien principalment per diners, mentre que aquests comandaments buscaven una altra cosa: prosperar personalment. Ho feien, a més, amb visions molt diferents de com podien aconseguir-ho i, per a desgràcia de tots, l'objectiu personal de cadascun d'ells entrava en conflicte amb el dels altres.

Roger de Flor era el líder i l'ànima de l'expedició. Ell és el que no és noble, el que no és català, el que és estranger i el que volia ser príncep de Bizanci i finalment ho aconsegueix. Berenguer d'Entença, per la seva banda, era un noble ca-

Les figures de Rocafort, Roger de Flor i Entença guanyen en precisió política, en complexitat i en matís

1. Batalla del Puig, retaule de Sant Jordi dels segles XIV-XV, de M. de Sax ■ VICTORIA AND ALBERT MUSEUM

2. Recreació pictòrica de la venjança de l'assassinat de Roger de Flor ■ AVUI

3. Fragment de les pintures de Sert a l'Ajuntament barceloní ■ JOSEP LOSADA

4. Roger de Flor entrant a Constantinoble, segons una pintura de José Moreno Cabrero al Senat ■ AVUI

talà de segona fila, com ho era Ferran Eiximenis d'Arenós, i cap dels dos no trobava a la Corona d'Aragó les vies d'expansió que creien que els corresponia. Així és com aspiren a fer carrera a l'Imperi Bizantí. Per tant, pel seu cap no passa la destrucció de l'Imperi. Mentre que Bernat de Rocafort era un burgès enriquit que sabia que no faria carrera enlloc i que a través dels almogàvers busca fer-se un lloc en el món.

Aquestes històries personals guanyen ara en detall, i a través d'elles veiem uns almogàvers convertits en cinquena columna d'uns interessos que realment transcendien els dels seus caps.

I és que en el fons d'aquesta història batega el gran enfrontament que en aquell moment s'estava produint entre Orient i Occident. I és així com aquest context i aquests personatges de carn i ossos ens aporten un relat molt definitiu del que van ser els almogàvers. ■

Galeries d'avui

Ricard Mas

Xesco Mercé La Xina A.R.T.

06. Les sis millors exposicions de 2006 és, segons el seu irònic autor, una recopilació "d'aquelles exposicions que per manca de temps, espai, talent, tècnica o ganes no podré fer l'any que ve": una *action painting* realitzada per pol·lastres, un *tunning* als típics quadres del menjador o una revisió de Velázquez. (DOCTOR DOU, 4. FINS 17/12)

Geraldine Langlois June and Jane

L'essència del cine de l'Índia consisteix en una sèrie de fotografies en blanc i negre sobre el món de Bollywood, a cura d'una de les fotògrafes més prestigioses de Bèlgica. En aquest reportatge se'ns mostra el cinema més comercial, i alhora el de denúncia. (RAURIC, 7. FINS AL 31/12)

Dorry van Haersolte La Galeria

Aquesta artista holandesa, que viu entre el seu país i Cadaqués, ens mostra escultures de ferro que registren el ritme i la respiració de la terra, pintures que parlen del canvi constant de la vida, mitjançant la metàfora de l'aigua, i un vídeo sobre la llum a la superfície del mar. (C. DE CENT, 279. FINS 31/12)

Julio Vaquero Trama

Vaquero combina elements obtinguts de la contemplació d'objectes reals amb d'altres virtuals, alterant la jerarquia de la composició. Es declara hereu de la tradició realista espanyola, representada per Sánchez Cotán i Juan van der Hamen, tot i que introdueix elements propis de les instal·lacions. (PETRITXOL, 8. FINS 13/12)

Igor Stromajer Metropolitana

Balletikka Internettikka és un projecte actual d'estudi de *performance* de guerrilla a través d'Internet. Com a part d'aquest projecte, l'artista va envair, entre d'altres, el Bolxoi de Moscou i la Scala de Milà, on va realitzar ballets a través de connexions inalàmbriques. R. CATALUNYA, 50 FINS 13/1

Santiago Serrano Miguel Marcos

Ombres de fum és una nova sèrie d'aquest pintor abstracte, caracteritzat per la seva investigació de les facultats de la superfície pintada a l'hora de presentar identitats plàstiques consistents. La investigació l'ha conduït ara al trinomi línia-pla-color. (JONQUERES, 10. FINS 31/12)

